

POST-PANDEMIC ECONOMICS, REALITY, REAL PROSPECTS

Copyright © 2022 The Author/s
Peer review method: Double-Blind
Accepted: September 15, 2022
Published: October 04, 2022
Original scientific article
DOI suffix: 10.36962/NEC17022022-11

Lasha Tabatadze,
PhD in Business Administration,
As. Professor, Ilia State University,
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-5059-7536>
E.mail: lasha.tabatadze@iliauni.edu.ge

ABSTRACT

In 2020, the spread of the COVID-19 pandemic caused huge social and economic upheavals around the world, at a time when the global economy has not yet fully recovered from the economic shocks caused by the effects of the 2008-2009 global financial crisis. Existing fundamental structural weaknesses have made the countries of Central Asia particularly vulnerable. The pandemic and the upheavals it caused have been catastrophic: many businesses have closed, global trade has been threatened, transportation and logistics have been disrupted, and more.

The article describes the results of post-pandemic economic research, such as: changes in real GDP growth and its impact on economic growth, economic activity, balance of payments, unemployment, and more. analyzed the depth and severity of the problems caused by economic stagnation. The barriers that act as a kind of obstacles to the policy of resuscitation of the economy are identified. Effective ways of solving existing problems are proposed. Important conclusions and recommendations are presented.

Keywords: Post-pandemic, pandemic economy.

REFERENCES/ DIGITAL RESOURCE:

1. <https://news.un.org> – Last checked 9 October, 2022;
2. <https://www.oecd.org> – Last checked 9 October, 2022;
3. <https://www.worldbank.org> - Last checked 9 October, 2022;
4. <https://www.ebrd.com>, Report -2022, Last checked 9 October, 2022;
5. <https://www.wto.org>, Report -2022, Last checked 9 October, 2022;
6. <https://www.europarl.europa.eu>, Report - 2022, Last checked 9 October, 2022;
7. <https://www.europa.eu>, Report - 2022, Last checked 9 October, 2022;
8. <https://www.nytimes.com>, Articles and Report, 2022, Last checked 9 October, 2022;
9. <https://bm.ge> - Last checked 9 October, 2022.

პოსტ-პანდემიური ეკონომიკა, რეალობა, რეალური პერსპექტივები

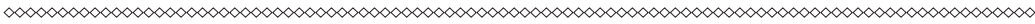
ლაშა ტაბატაძე,

ბიზნესის ადმინისტრირების დოქტორი,
ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი,
ელ.ფოსტა: lasha.tabatadze@iliauni.edu.ge

აბსტრაქტი

2020 წლის დასაწყისში COVID-19 პანდემიის გავრცელებამ, გამოიწვია უზარმაზარი სოციალური და ეკონომიკური რყევები მთელს მსოფლიოში, იმ დროს როდესაც მსოფლიო ეკონომიკა, ჯერ კიდევ სრულად არ იყო გამოსული 2008-2009 წლების გლობალური ფინანსური კრიზისის შედეგებით გამოწვეული ეკონომიკური შოკებიდან. არსებულმა ფუნდამენტურმა სტრუქტურულმა სისუსტეებმა ქვეყნები განსაკუთრებით დაუცველი გახადა ცენტრალურ აზიაში. პანდემია და მის მიერ გამოწვეული შოკები კატასტროფული იყო, დაიხურა უამრავი ბიზნესი, საფრთხის ქვეშ დადგა მსოფლიო ვაჭრობა, შეფერხდა ტვირთბრუნვა და ლოჯისტიკა და სხვა. სტატიაში აღწერილია პოსტ-პანდემიური ეკონომიკის კვლევის შედეგები, როგორც არის: რეალური მშპ-ის ზრდის ცვლილებები და მისი გავლენა ეკონომიკურ ზრდაზე, ეკონომიკური აქტივობა, საგადასმდელო ბალანსი, უმუშევრობა და სხვა. გაანალიზებულია ეკონომიკური სტაგნაციით გამოწვეული პრობლემათა სიღრმე და სიმწვავე. იდენტიფიცირებულია ის წინააღმდეგობები, რომელიც ერთგვარ დაბრკოლებებდა ევლინება ეკონომიკური რეანიმაციის პოლიტიკას. შემოთავაზებულია არსებულ პრობლემათა გადაწყვეტის ეფექტიანი გზები. ნარმოდგენილია მნიშვნელოვანი დასკვნები და რეკომენდაციები.

საკვანძო სიტყვები: პოსტ-პანდემია, პანდემიური ეკონომიკა.

შესავალი

მსოფლიო ბანკმა გამოაქვეყნა ევროპისა და ცენტრალური აზიის რეგიონების ეკონომიკური მიმოხილვა, რომელშიც წარმოდგენილია რეგიონებისა და მასში შემავალი ქვეყნების, მათ შორის საქართველოს ეკონომიკური ზრდის პროგნოზები, უკრაინაში რუსეთის შეჭრისა და პანდემიის შედეგების შემოქმედების პირობებში. ანგარიშის თანახმად, 2022 წელს საქართველოს მთლიანი შიდა პროდუქტის რეალური ზრდის პროგნოზი მოსალოდნელი 5.5 პროცენტის ნაცვლად, 8.8 პროცენტამდე გაიზარდა, რაც ყველაზე მაღალი მაჩვენებელია ევროპისა და ცენტრალური აზიის რეგიონებში. აღნიშნულს ხელი შეუწყო შიდა მოთხოვნის აღდგენამ და ფულადი გზავნილების წმინდა მაჩვენებლის ზრდამ.

ასევე წარმოდგენილი ანგარიშით, სამხრეთ კავკასიაში 2022 წელს წარმოებული პროდუქციის მოცულობა 5.6 პროცენტით გაიზარდება, რაც უსწრაფესია ევროპისა და ცენტრალური აზიის ქვერეგიონებს შორის. 2023 წელს საქართველოში ეკონომიკური ზრდა შენელებდა სავარაუდოდ 4.2 პროცენტამდე, რაც ასახავს 2022 წელს მძლავრი აღდგენის სტიმულის შესუსტებას, ევროკავშირში

ეკონომიკური ზრდის შემცირებას და 2023 წელს რუსეთში წარმოებული პროდუქციის მოცულობის მოსალოდნელზე მკვეთრ ვარდნას.[3]

2023 წელს მოსალოდნელია ფასების ზრდის ტენდენციის კლება, რადგან მოთხოვნა შემცირდება და გრძელვადიანი ფიქსირებული ფასის კონტრაქტები, სავარაუდოდ, ხელს შეუწყობს საქართველოში ენერგომატარებლების ფასით გამოწვეული შოკების შერბილებას. ანალიზით ირკვევა, რომ 2022 წელს რეგიონში წარმოებული პროდუქციის მოცულობის შემცირება 0.2 პროცენტის ოდენობით, რეალურია და ძირითადად რუსეთის უკრაინაში შეჭრით გამოწვეული შედეგებს უკავშირდება. ზოგადად, რეგიონში ეკონომიკური ზრდის მაჩვენებელი დაბალ – დაახლოებით 0.3 პროცენტის დონეზე შენარჩუნდება, მიმდინარე ინფლაციის მაღალი დონის, გლობალური საფინანსო ბაზრების გამკაცრებისა და რეგიონში არსებული გამოწვევებით სავსე ფისკალური მდგომარეობის პირობებში.

ამ ფონზე მოსალოდნელია, რომ სამხრეთ კავკასიის ქვერეგიონში დაფიქსირდეს საკმაოდ ძლიერი ეკონომიკური ზრდა და 2022 წელს პროდუქციის მოცულობის 5.6 პროცენტით ზრდის ცვლილება,

THE NEW ECONOMIST / ახალი ეკონომისტი

რაც საუკეთესო მაჩვენებელია ევროპისა და ცენტრალური აზიის რეგიონების მასშტაბით.

საინტერესოა ჩვენი ქვეყნის მაგალითიც კერძოდ, საქართველოს შემთხვევაში 8.8-პროცენტის ეკონომიკური ზრდა მეტწილად განპირობებულია ადგილობრივი მოთხოვნისა და ფულადი გადარიცხვების მატებით, ისევე, როგორც ტურიზმიდან და ფულადი გზავნილებიდან მიღებული შემოსავლის ზრდით. როგორც ვხედავთ ეკონომიკური ზრდის 8.8-პროცენტის მაჩვენებელს, რომელიც ამ მომენტისთვის ყველაზე მაღალია მთლიანად ევროპისა და ცენტრალური აზიის რეგიონებში. აღსანიშნავია, რომ ეროვნულმა ბანკმა უნდა შეინარჩუნოს სიფიზიზლე იმ შემთხვევაში, თუ ინფლაცია გაიზრდება. იგულისხმება მონეტარული პოლიტიკის გამკაცრება.[2]

მსოფლიო ბანკის ახალ ეკონომიკურ მიმოხილვაში აქცენტი გამახვილებულია სოციალური დაცვის ღონისძიებებზე, რომლებიც უმნიშვნელოვანესია კრიზისის დროს სიღარიბის დონის ზრდაზე რეაგირებისთვის კერძოდ, ქვეყანამ უნდა განახლოს სოციალური დაცვის სისტემები და უზრუნველყოს მიზნობრივი სოციალური დახმარების მექანიზმის არსებობა, რომელიც დახმარებას გაუნეწებს იმ ადამიანებს, რომლებსაც ის ყველაზე მეტად სჭირდებათ არსებული კრიზისის პირობებში.

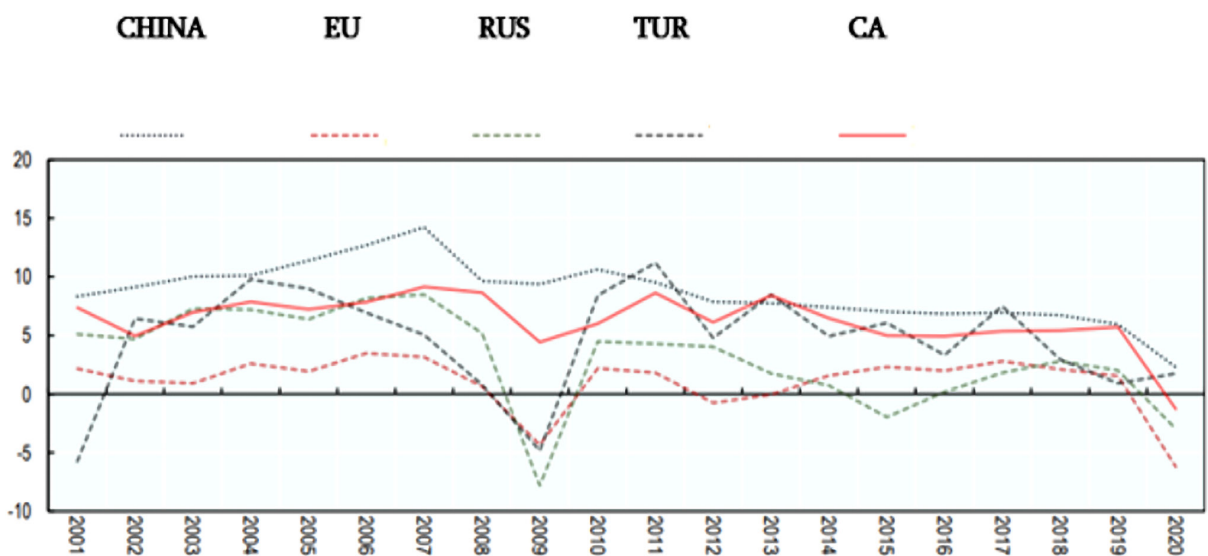
კვლევის შედეგები

აღსანიშნავია, რომ პოსტ-პანდემიური ეკონომიკის რეაბილიტაციის პროცესში სხვადასხვა ქვეყნებში, მათ შორის საქართველოში მნიშვნელოვანი

წვლილი შეიტანა ტურიზმის სექტორმა, მისმა რეანიმაციამ. როგორც ტურიზმის ადმინისტრაციის ანგარიშის ანალიზით ირკვევა, მიმდინარე წლის იანვარ-სექტემბერში ტურიზმისა და ავიაციის ინდუსტრიის აღდგენის დინამიკა სტაბილურად დადებითია, საკმაოდ წარმატებული აღდგენაა ორივე სექტორში, განსაკუთრებით, გამოკვეთილია ის შემოსავლები, რომელიც ჩვენმა ქვეყანამ მიიღო ტურიზმის ინდუსტრიიდან, რომელიც დაახლოებით 2,1 მილიარდი ამერიკული დოლარს შეადგენს, რაც ჯამში, ნიშნავს 94%-იან აღდგენას, 2019 წლის ანალოგიურ პერიოდთან შედარებით. [9] კარგი მონაცემებია 2022 წლის აგვისტოსა და ივლისში, როდესაც არამხოლოდ აღდგა შემოსავლები 2019 წელთან ანუ იმ წელთან შედარებით, როცა ტურიზმი იყო ყველაზე მაღალ ნიშნულზე, არამედ გაუმჯობესდა ორივე თვის მაჩვენებლები საშუალოდ 20%-ით.

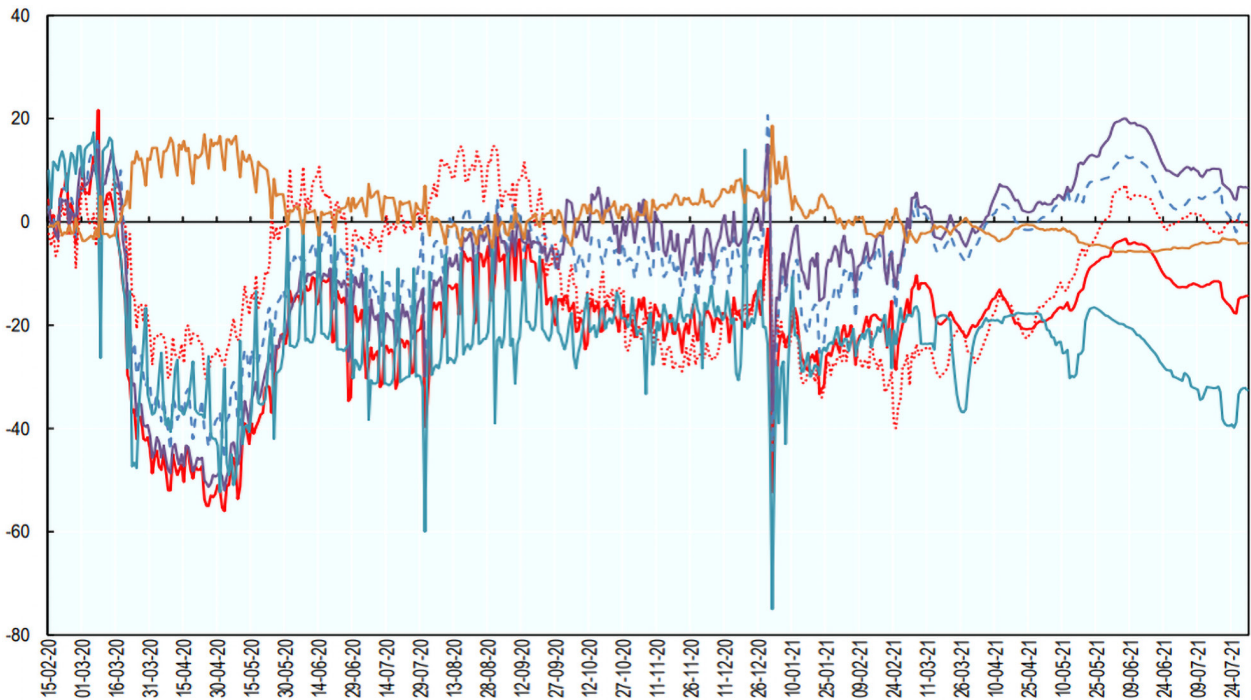
აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ ავიაციის კუთხით, ფაქტობრივად, თითქმის სრულად აღდგა ავიაციის ინდუსტრია საქართველოში. წარმოდგენილ სტატისტიკას, 2019 წლის მონაცემებს, თუ შევადარებთ, მზარდია ახალი კომპანიების შემოსვლა ქვეყანაში და განსაკუთრებით მზარდია პირდაპირი საჰაერო მიმოსვლა ევროპის მიმართულებით, ასევე სპარსეთის ყურის მიმართულებით, რასაც თავისი პირდაპირი დადებითი გავლენა აქვს ტურიზმის შემოსავლებსა და ტურიზმის აღდგენის დინამიკაზე. პოზიტიურია მოლოდინებიც, ეს დამყარებულია იმ არსებულ ციფრებზე და იმ ჯავშნებზე, რომელიც კერძო სექტორის ანალიზით იკვეთება.

დიაგრამა 1. რეალური მშპ-ის ცვლილების დინამიკა - ნ-წ. [1]

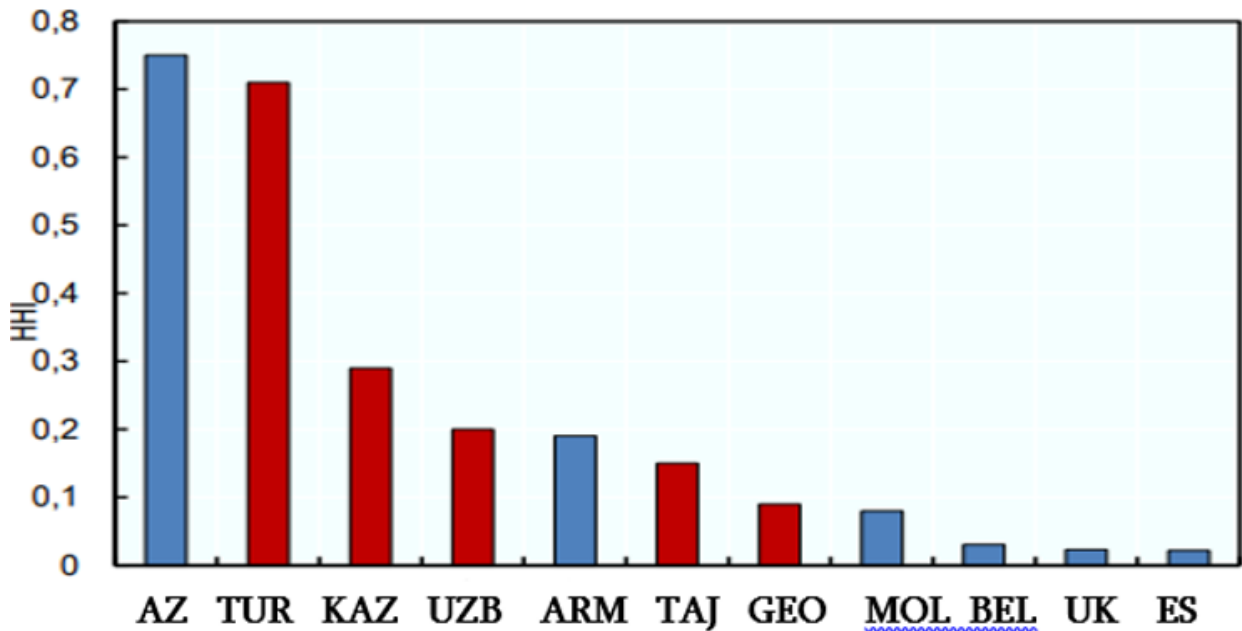
დიაგრამა 2. ეკონომიკური აქტივობა, სფეროების მიხედვით - ნ-წ. [1]

(შენიშვნა: - - - - - საცალო ვაჭრობა/დასვენება; - - - - - სასურსათო მარკეტები; - - - - - პარკები
- - - - - ტრანზიტი; - - - - - სამუშაო ადგილები; - - - - - საცხოვრებელი ფართები.

დიაგრამა 3. საექსპორტო კალათები -

(HHI - ჰერფინდალ-ჰირშმანის ინდექსის მიხედვით) - 2019-2021წ. [1]

მსოფლიო ბანკის მიერ გამოქვეყნებული გლობალური ეკონომიკური პერსპექტივების უახლესი ანგარიშის თანახმად, COVID-19-ის მიერ გამოწვეულ ზიანთან ერთად, რუსეთის შეჭრამ უკრაინაში გლობალური ეკონომიკის განვითარება კიდევ უფრო შეანელა, რომელიც სუსტი ზრდისა და მზარდი ინ-

ფლაციის გაჭიანურებულ ფაზაში შედის. აღნიშნული სავარაუდო უარყოფითი შედეგებით როგორც საშუალო, ისე დაბალშემოსავლიანი ქვეყნებისთვის სტაგფლაციის რისკს ზრდის. მოსალოდნელია გლობალური ეკონომიკური ზრდის შენელება 5.7%-დან (2021) 2.9%-მდე (2022), რაც იანვარში პროგ-

ნოზირებულ 4.1%-თან შედარებით მნიშვნელოვნად დაბალი მაჩვენებელია. [9] ეს მაჩვენებელი, სავარაუდოდ, ამ დონეზე 2023–2024 წლების განმავლობაში დარჩება, რამდენადაც ომი უკრაინაში ახლო მომავალში შეაფერხებს საქმიანობას, ინვესტიციებსა და ვაჭრობას, შესუსტდება დაუკმაყოფილებელი მოთხოვნა, ხოლო ფისკალური და ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის ღონისძიებები შეწყდება. შედეგად, პანდემიით და ომით გამოწვეული ზიანის გამო, განვითარებად ქვეყნებში, შემოსავალი მოსახლეობის ერთ სულზე წელს პანდემიამდელ დონესთან შედარებით თითქმის 5%-ით ნაკლები იქნება. ომი უკრაინაში, „ლოკდაუნი“ ჩინეთში, მიწოდების ჯაჭვის წყვეტა და სტაგფლაციის რისკი აფერხებს ეკონომიკურ ზრდას. ბევრი ქვეყნისთვის რთული იქნება ეკონომიკური ვარდნის თავიდან აცილება. ამდენად მნიშვნელოვანია წარმოების წახალისება და სავაჭრო შეზღუდვების თავიდან არიდება. საჭიროა ფისკალური, მონეტარული, კლიმატისა და სავალო პოლიტიკის ცვლილება კაპიტალის არარაციონალური გამოყენებისა და უთანასწორობის წინააღმდეგ საბრძოლველად. გლობალური ეკონომიკური პერსპექტივების იენისის ანგარიში, 70-იანი წლების სტაგფლაციასთან შედარებით, მიმდინარე გლობალური ეკონომიკური პირობების პირველ სისტემურ შეფასებას გვთავაზობს. კერძოდ, ანგარიში მიუთითებს, თუ როგორი გავლენის მოხდენა შეუძლია სტაგფლაციას განვითარებად ქვეყნებზე. 70-იანი წლების სტაგფლაციის შემდგომ აღდგენას საპროცენტო განაკვეთების მკვეთრი ზრდა დასჭირდა წამყვანი ეკონომიკის მქონე ქვეყნებში, რამაც მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა ფინანსური კრიზისების სერიაში ფორმირებადი ბაზრების მქონე და განვითარებად ქვეყნებში. „განვითარებადმა ქვეყნებმა უნდა დააბალანსონ ფისკალური მდგრადობის უზრუნველყოფის საჭიროება დღევანდელი ურთიერთგადამფარავი კრიზისების უღარიბეს მოსახლეობაზე ზემოქმედების შერბილების საჭიროებით. მონეტარული პოლიტიკის გადანყვეტილებების მკაფიო კომუნიკაციას, ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის სანდო საფუძვლების გამოყენებითა და

ცენტრალური ბანკის დამოუკიდებლობის დაცვით, ინფლაციის მოლოდინის ეფექტური განსაზღვრა და პოლიტიკის გამკაცრების საჭიროების შემცირება შეუძლია ინფლაციასა და საქმიანობაზე სასურველი შედეგების მისაღწევად.

დასკვნა

- მონინავე ეკონომიკის მქონე ქვეყნებში მოსალოდნელია ეკონომიკური ზრდის მკვეთრი ვარდნა 5.1%-დან (2021) 2.6%-მდე (2022), რაც იანვარში გაკეთებულ პროგნოზზე 1.2%-ით ნაკლებია;
- 2023 წლისთვის მოსალოდნელია ზრდის ზომიერი ნიშნულის - 2.2%-ის მიღწევა, რაც ძირითადად ასახავს ფისკალური და ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის შემდგომ მხარდაჭერას პანდემიის განმავლობაში. მოსალოდნელია, რომ ფორმირებადი ბაზრების მქონე და განვითარებად ქვეყნებში ეკონომიკური ზრდა 6.6 %-დან (2021) 3.4%-მდე (2022) შემცირდება, რაც 4.8%-იან (2011 – 2019) წლიურ საშუალო მაჩვენებელზე ნაკლებია;
- ომის უარყოფითი ზემოქმედება ენერგორესურსების მაღალი ფასის გამო გაანეიტრალებს საქონლის ექსპორტიორების მიერ მოკლევადიან პერიოდში მიღებულ ნებისმიერ სარგებელს;
- 2022 წლის ეკონომიკური ზრდის პროგნოზი გადაისინჯა დაღმავალი მიმართულებით ფორმირებადი ბაზრებისა და განვითარებადი ეკონომიკის მქონე ქვეყნების დაახლოებით 70%-სთვის, იმპორტიორი ქვეყნების უმეტესობისა და დაბალშემოსავლიანი ქვეყნების ოთხი მეხუთედის ჩათვლით;
- ანგარიში ხაზს უსვამს გლობალური და ეროვნული გადამწყვეტი პოლიტიკის საჭიროებას გლობალური ეკონომიკისთვის უკრაინაში ომის ყველაზე უარესი შედეგების თავიდან ასაცილებლად;
- მაღალი ინფლაციის გამოწვევის, სუსტი ზრდის, გამკაცრებული ფინანსური პირობებისა და შეზღუდული ფისკალური სივრცის გათვალისწინებით, მთავრობებს დასჭირდებათ ხარჯვის პრიორიტეტების ხელახლა განსაზღვრა მონყვლადი მოსახლეობისთვის მდგომარეობის შესამსუბუქებლად.